

SPRÁVA

3. medzinárodné sympóziu keramiky a skla Ostrakon

V dňoch 27.–29. septembra 2017 sa vo Vratislavi (Wrocław) konalo 3. medzinárodné sympóziu keramiky a skla Ostrakon. Hlavnými organizátormi boli Ústav archeológie a etnológie PAV, Oddelenie skúmania kultúry neskorej antiky a včasného stredoveku PAV a Katedra konzervácie a reštaurovania keramiky a skla Fakulty keramiky a skla Akadémie umenia vo Vratislavi.

Sympóziu otvoril prof. K. Pawlak, dekan Fakulty keramiky a skla Akadémie umenia. Nasledovala inauguračná prednáška A. Gruszczynskej-Ziółkowskej „Miera zvuku. Keramické hudobné nástroje kultúry Nazca (Peru)“.

Sympózia sa s referátmi zúčastnilo približne 60 účastníkov z Poľska, Čiech a Moravy, z Rakúska, Ukrajiny, Ruska a zo Slovenska. Referáty boli rozdelené do štyroch sekcií. Čo sa týka územného i časového rozsahu, témy príspevkov boli značne rozmanité, preto v niektorých prípadoch nebolo vôbec jednoduché začleniť ich. Prvá sekcia bola venovaná výskumu, reflexiám a objavom v štúdiu keramiky a skla. Druhá bola zameraná na otázky a výsledky súvisiace s konzerváciou, reštaurovaním a rekonštrukciou. Tretia obsahovala referáty zamerané na historické a kultúrne štúdie, kým posledná sekcia bola venovaná starým technológiám, modernej technológii a novým možnostiam. Pri prezentácii technických výsledkov boli zúročené skúsenosti a zručnosti z laboratórií a sklárskych i hrnčiarskych dielní fungujúcich v domovskej inštitúcii vo Vratislavi. Významným prínosom boli i diskusie nasledujúce vždy po určitých tematicky príbuzných referátoch.

V prvý deň poobede začala rokovanie prvá sekcia. Viaceré referáty boli venované problematike skla z rôznych aspektov. Napríklad sklárska dielňa z neskorej doby rímskej v Komarove (O. Rumjancevová, Moskva); sklo z neskorej antiky z Efezu (L. Schintlmeisterová, Viedeň); sklo z doby rímskej z Murcie v Španielsku (A. Cholujová, Varšava). E. Stoljarová (Moskva) sa venovala zriedkavým skleneným príveskom z predmongolského obdobia v Kyjevskej Rusi, zatiaľ čo J. Utzigová (Krakov) sa zamerala na špeciálne vitrážne stredoveké sklo v Poľsku. Referát D. Polínského (Toruň) bol venovaný neskorostredovekej a novovekej keramike, a to hlavne z metodického a metodologického hľadiska, možnosti a ohraničenia jej vypovedacích schopností

a publikovania. T. I. Levčenkova, V. O. Krijanovskij a O. K. Ivanov (Kyjev) sa zamerali na fajansu, ktorá bola nájdená pri výskume paláca kniežata Vladimíra v Kyjeve. Na záver sekcie M. Wolyńská prezentovala špeciálne keramické nálezy z Gdaňska datované do 14.–20. stor.

V druhej sekcii na nasledujúci deň vystúpili s referátmi hlavne kolegovia z Vratislavi, využívajúci možnosti a výsledky tamojších dielní a laboratórií. U. Wawraszeková sa venovala aplikácii termooanalýz. Na špeciálnu keramiku označenú ako *bisque* a jej prírodovedné analýzy sa zamerala M. Rudyová (Toruň). M. Sienkiewiczová prezentovala možnosti a výsledky skúmania vitráže za účelom jej reštaurovania. Na využitie mikroskopov pri analýze techniky konzervácie a ochrany skla pochádzajúceho z archeologických nálezov všeobecne sa sústredili K. Wantuch-Jarkiewiczová a N. Moszaková, kým M. Ziółkowska a K. Wantuch-Jarkiewiczová prezentovali možnosti konzervácie a reštaurovania dvoch čiaš z Nisy datovaných do 14.–15. stor.

Do tretej a štvrtej sekcie bolo zaradených najviac referátov. Určitým problémom bola skutočnosť, že obe sekcie pracovali súčasne v dvoch rôznych miestnostiach. Predmetom prvého referátu v tretej sekcii (M. Krueger, Poznaň) bola keramika z doby železnej pochádzajúca z juhozápadu Pyrenejského polostrova. I. Modrzewska-Pianetti (Varšava) analyzovala rímske amfory použité v rámci importu pre špeciálne produkty z rýb, a to hlavne na základe nálezov z Benátok a Friuli v severovýchodnom Taliansku (vtedajšia predalpská Galia).

Špeciálny umelecký džbán zrejme holandského pôvodu odkrytý v Gdaňsku, ktorý bol v 16. stor. medzinárodným obchodným centrom, priblížil W. Orliński (Varšava). K. Tatoňová charakterizovala hlinené hrkálky z Kališa a okolia, kým S. Kucharska (Kališ) sa zamerala na nové spôsoby, ako priblížiť muzeálne exponáty mladým ľuďom.

I. Kuzinová (Moskva) sa venovala výskytu sklenených nádob (mimoriadne luxusný tovar) vo vrstvách ruských miest, hlavne novým nálezom z Pereslavľa Zaleského, jedného z mestských centier Vladimírsko-suzdaľského kniežatstva. Kým A. Pankiewiczová a S. Siemanowska (Vratislav) zhrnuli najnovšie poznatky o ranostredovekých sklenených prsteňoch zo Sliezska, tak K. Břečková (Brno) skúmala sortiment sklenených výrobkov na území

českého Sliezska v 13. stor. a na produkty zo sklárskych dielní na východnej Morave v 19.–20. stor. sa zamerala K. Valoušková (Vsetín). K. Chrzan (Vratislav) vo svojom referáte prezentoval keramické nálezy z hradiska Milicz v povodí rieky Barycz datované do 10.–11. stor. a možný odraz spoločenských zmien na keramike. Predmetom príspevku A. Lisovej (Varšava) bola stredoveká keramika zo zámku v Ciechanówe, kým S. Wajdová (Varšava) sa sústredila na včasnostredoveké koráliky s kovovou fóliou z Mazovska. Nechýbal ani archeologicko-etnografický pohľad z mimoeuroopskych lokalít, a to najmä z Burkina Faso (B. Franczyk, Varšava).

V rámci štvrtej sekcie ako prvý vystúpil M. Bowerski (Krakov) s výsledkami prírodovedných analýz grafitovej keramiky. H. Dobrzańska (Krakov) sa zaoberala výsledkami analýz sivej keramiky z doby rímskej, s dôrazom na jej techniku a technológiu výroby. S. Rodaková (Vratislav) priblížila prítomným stredoveké nádoby obsahujúce depoty a ich možnosti datovania. B. Miazgová (Vratislav) charakterizovala keramické nádoby obsahujúce výlučne poľské groše.

I. Vlkolinská (Nitra) a J. Spišiak (Banská Bystrica) priblížili keramiku z 9.–10. stor. z Nitry-Lupky, z hrobov aj hrnčiarskych pecí. Výsledky prírodovedných analýz ukazujú na rovnaký pôvod keramiky. S. Valjulinová (Kazaň) prezentovala nálezy zo strediska Biljar na Volge v predmongolskom období, hlavne špeciálne sklenené výrobky, ktoré aj podľa výsledkov prírodovedných analýz pochádzajú z Iránu a z Kaukazu.

K. Tomková, Z. Zlámalová-Cílová, Š. Jonášová a T. Vaculovič (Praha) zhrnuli najnovšie zistenia o olovených korálikoch z 10.–12. stor. v Čechách, vrátane aplikácie prírodovedných analýz. Následne P. Rzeźnik a H. Stoksik (Vratislav) prezentovali nové zistenia o technológii sklenených výrobkov z Dolného Sliezska. Na potrebu a možnosti vyhotovovania kópií sklenených predmetov pre výstavné účely názorne poukázali D. Krysiaková a M. Zaborski (Vratislav).

S. Španihel (Vsetín), J. Petřík, K. Slavíček (Brno) sa sústredili na neskorostredovekú keramiku zo

severozápadného Slovenska, najmä z regiónu Žiliny a okolitých hradov, vrátane využitia výsledkov prírodovedných analýz. M. Pytlaková, P. P. Szymański a J. M. Szalański (Gorzów) prezentovali vyhotovenie nádob na hrnčiarskom kruhu v neskorom stredoveku. Na záver sekcie sa S. Siemanowska, K. Sadowski, P. Rzeźnik a H. Stoksik (Vratislav) venovali analýzám stredovekej olovenej glazúry z 12.–14. storočia, vychádzajúc zo vzoriek keramiky pôvodom z lokality Racibórz.

Počnúc prvým dňom sympózia boli k dispozícii postery. Väčšinu z nich predstavili bádatelia z Kyjeva. Tureckej keramike z Ukrajiny sa venovali S. Biljajeva a O. Fialková. Veľmi dobré výsledky priniesla spolupráca archeológov so špecialistami z odboru aplikovanej fyziky, jednak pri skúmaní výroby lesného skla na Ukrajine (hlavne v kyjevskom Polesí) v 17.–19. stor. (E. Pochynoková a kol.), jednak pri analýzách tureckej glazovanej keramiky zo 17. stor. z výskumov v Kyjeve (L. Chmilová a kol.). I. Teslenková v rámci historiografického prehľadu priblížila výsledky a možné interpretácie prírodovedných analýz glazovanej stredovekej keramiky z Krymu. Dve metódy výroby skla v rímskej dobe v Poľsku charakterizovala M. Kryżanowska (Poznań).

Ako vyplynulo z programu sympózia, na príprave mnohých referátov spolupracovali archeológovia s rôznymi špecialistami prírodných a technických vied, na základe čoho boli dosiahnuté dôležité nové výsledky a zistenia. Na konci druhého dňa prednášok bolo sympóziu slávnostne ukončené. Referáty budú publikované v samostatnom zborníku.

Na záver sympózia bola zorganizovaná exkurzia do dvoch sklární, kde sa účastníci mohli oboznámiť s niektorými výrobnými postupmi predovšetkým krištáľového skla. Prvá skláraň sa nachádza v Piechowiciach na poľskom území, druhá v Harrachove v Čechách, kde bolo možné sa i osviežiť v tamojšom malom pivovare.

Príspevok vznikol s podporou grantového projektu 2/0037/17 agentúry VEGA „Úloha materiálnej kultúry pri formovaní ekonomických, sociálnych a interetnických väzieb v stredovekých komunitách“.

Ivona Vlkolinská